

REGIONÁLNÍ DIFERENCIACE ÚHRNNÉ PLODNOSTI V ZÁPADNÍ A VÝCHODNÍ ČÁSTI EVROPSKÉ UNIE MEZI LETY 1991–2008

Roman Kurkin, Luděk Šídlo

Katedra demografie a geodemografie Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze

roman.kurkin@gmail.com, ludek.sidlo@gmail.com

Pád socialistických režimů bývalého Východního bloku vedl k prudkým socioekonomickým a hodnotovým změnám, které se významně promítly ve změně hodnot úhrnné plodnosti. V období posledních zhruba dvaceti let bylo reprodukční chování žen v této oblasti značně nestabilní. Oproti tomu na Západě nedocházelo k prudkým výkyvům v intenzitě plodnosti, protože druhý demografický přechod zde již z větší části proběhl. Cílem tohoto posteru je zhodnotit odděleně vývoj regionální diference úhrnné plodnosti u obou těchto území, přičemž analyzovány jsou regiony, které patří v současnosti do Evropské unie.

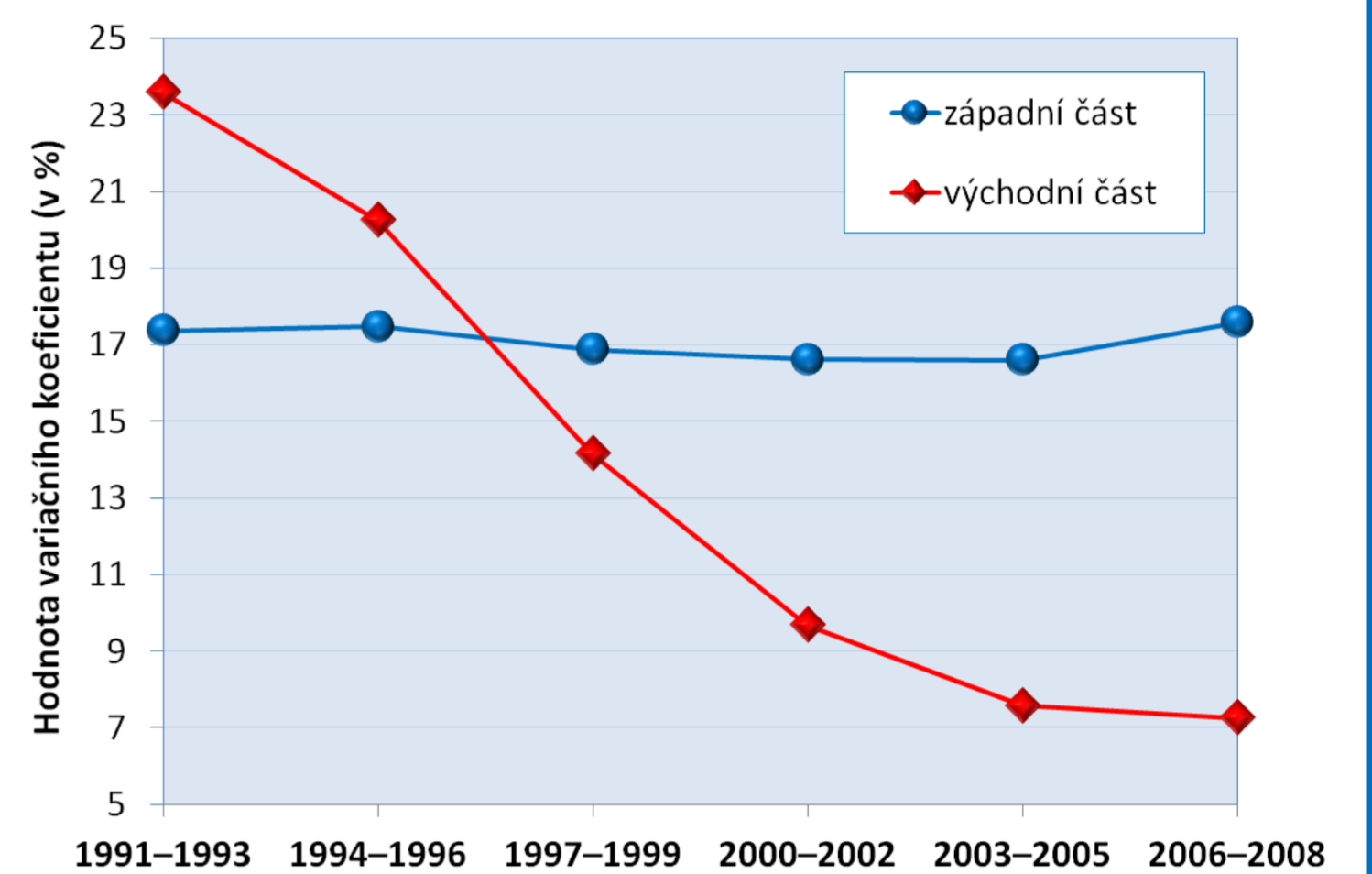
DATA A METODOLOGIE

- regionem se rozumí územní jednotka NUTS 2, pokud se za ní nepodařilo získat data, tak byly použity údaje za regiony NUTS 1
- celkem se podařilo získat údaje o úhrnné plodnosti za zhruba 200 regionů západní a 60 regionů východní části
- byly vytvořeny tříleté aritmetické průměry, aby se předešlo případným náhodným výkyvům
- celkové aritmetické průměry i variační koeficienty za západní a východní část byly váženy počtem obyvatel regionů

CHARAKTERISTIKY VARIABILITY

- variační koeficient se v západní části Evropské unie pohyboval okolo 17 % po celé sledované období
- ve východní části Evropské unie poklesl variační koeficient ze zhruba 24 % na třetinu své původní hodnoty
- v prvních dvou sledovaných obdobích byla variabilita plodnosti vyšší ve východní části, což oponuje tvrzení o homogenitě Východu
- zatímco na Západě se vážený aritmetický průměr výrazně neměnil a pohyboval se okolo 1,5 dítěte na jednu ženu, tak na Východě se propadl z hodnot okolo 1,7 dítěte v letech 1991–1993 na 1,3 dítěte od přelomu tisíciletí

Obr. 1 – Vývoj variačního koeficientu mezi roky 1991–2008

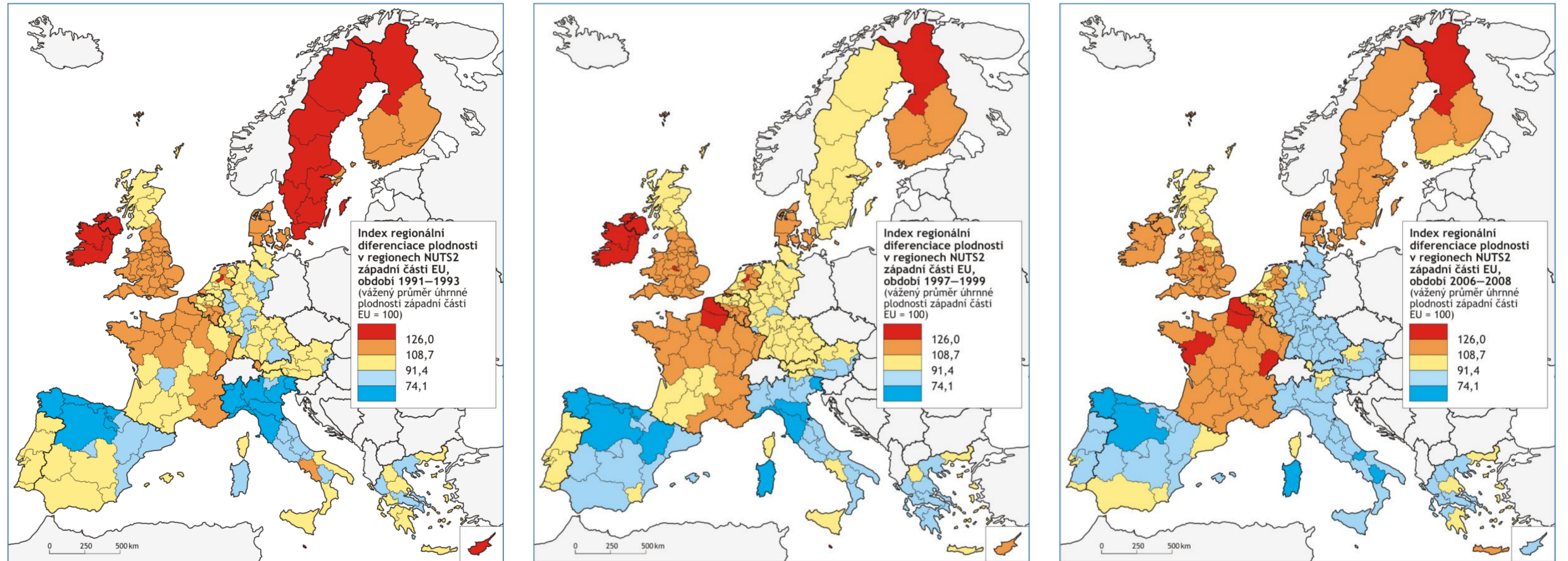

REGIONÁLNÍ DIFERENCIACE

Západní část EU

- prostorové vzorce plodnosti se na Západě výrazně neproměnily
- pouze regiony západních spolkových zemí se přesunuly z kategorie průměrných hodnot mezi podprůměrné
- během sledovaného období se zformovaly dvě oblasti: severní a západní s nadprůměrnými hodnotami úhrnné plodnosti a střední spolu s jižní s podprůměrnými hodnotami
- došlo ke zvýšení vnitrostátní homogenity, naopak narostla mezistátní heterogenita

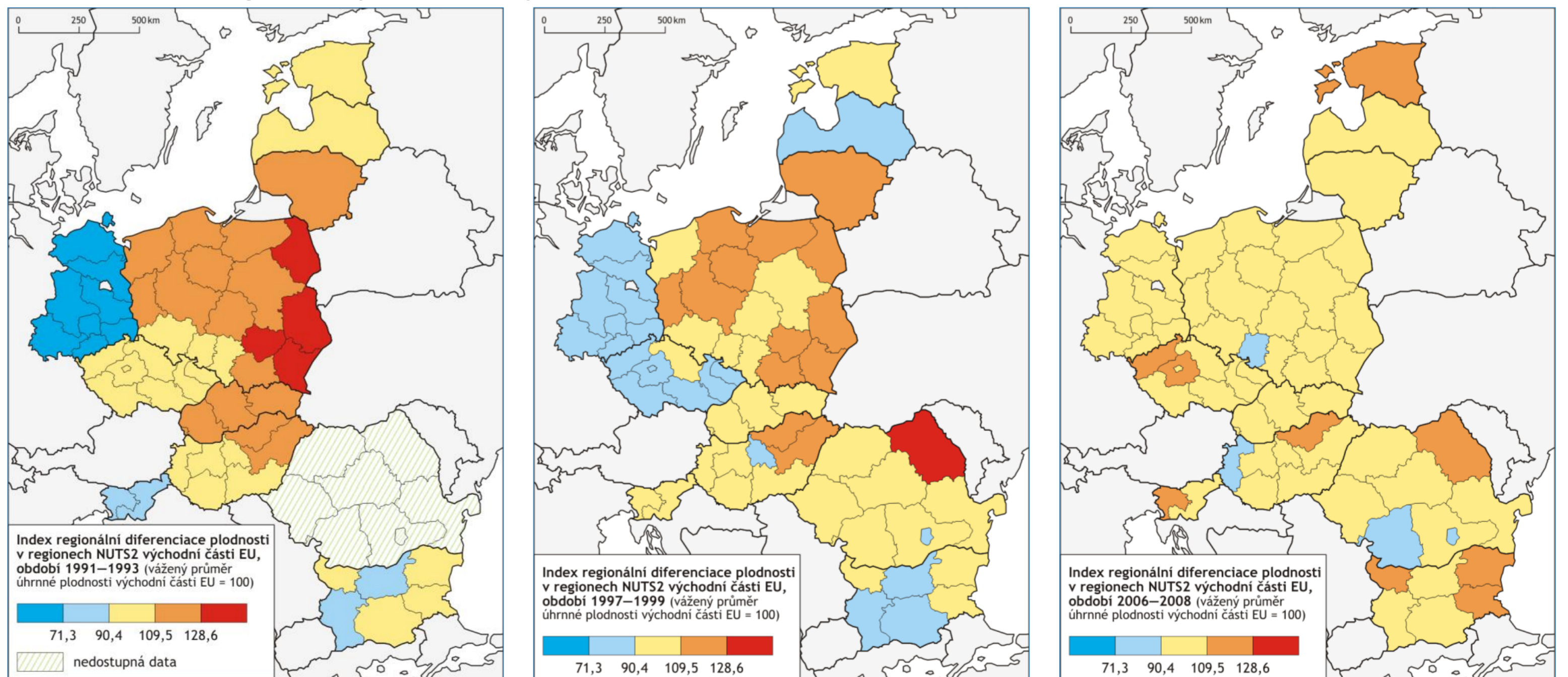
Obr. 2, 3, 4 – Index regionální diference v západní části EU v obdobích 1991–1993, 1997–1999, 2006–2008

Východní část EU

- proběhla významná změna územního rozložení úhrnné plodnosti
- přesto došlo ve zkoumaném období k homogenizaci intenzit plodnosti
- důvodem byl všeobecný pokles hodnot úhrnné plodnosti
- výjimkou byly regiony východních spolkových zemí, kde se ve sledovaném období úhrnná plodnost zvýšila z 0,8–0,9 dětí na 1,3–1,4 dítěte
- bude nový obraz plodnosti dlouhodobý, nebo lze očekávat nahrazení starým obrazem po realizaci části odložených porodů?

Obr. 5, 6, 7 – Index regionální diference ve východní části EU v obdobích 1991–1993, 1997–1999, 2006–2008

ZDROJE DAT

Central Statistical Bureau of Latvia – <http://www.csb.gov.lv>
 ČSÚ, výtříděná data katedrou demografie a geodemografie
 Eurostat database – <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>
 Federal Statistical Office Germany – <http://www.destatis.de>
 Federal Statistical Office Germany, Genesis database – <https://www.regionalstatistik.de>
 National Statistics Office Malta – <http://www.nso.gov.mt>

OECD Family database
 Statistics Belgium – emailová korespondence
 Statistics Belgium – <http://statbel.fgov.be/>
 Statistical Office of the Republic of Slovenia – emailová korespondence
 UK National Statistics – <http://www.statistics.gov.uk>
 US Census Bureau International Data Base <http://www.census.gov/ipc/www/idb/country.php>

XLII. konference
 České demografické společnosti
**ČR v EU a ve světě: socioekonomické
 souvislosti populačního vývoje**
 25. května 2012, PŘF UK v Praze